

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ

ГЕОГРАФИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒАТТЫ ПАЙДАЛАНУ ФАКУЛЬТЕТІ
ФАКУЛЬТЕТ ГЕОГРАФИИ И ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ӘЛЕМІ»
атты халықаралық ғылыми конференциясы

МАТЕРИАЛДАРЫ

17-19 сәуір, 2013 ж.

МАТЕРИАЛЫ

международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«МИР НАУКИ»

17-19 апреля, 2013 г.

MATERIALS

of the International Scientific Conference of Students
and Young Scientists
«WORLD OF SCIENCE»

17-19 April 2013

Алматы
«Қазақ университеті»
2013

Редакционная коллегия:

д.г.н., профессор, декан факультета географии и
природопользования КазНУ им. аль-Фараби *Сальников В.Г.*,
к.г.н., доцент *Тугельбаев С.С.*, д.г.н. профессор *Нюсупова Г.Н.*,
к.х.н., доцент *Торегожина Ж.Р.*, к.т.н., доцент *Артемьев А.М.*,
д.т.н., профессор *Касымканова Х.М.*, к.г.н., профессор *Джусупбеков Д.К.*,
преподаватель *Айжолова Г.Р.*, ассистент преподавателя *Мунайтпасова А.Н.*

**Материалы международной научной конференции студентов и молодых
ученых «МИР НАУКИ». – Алматы: Қазақ университеті, 2013. – 556 с.**

ISBN 978-601-04-0000-9

ПЕРСПЕКТИВАСЫН БАҚЫЛАУ	
Нурмухамбетова Б.Е.НҰРА ӨЗЕНІ АЛАБЫНДАҒЫ БЕТКІ СУ ОБЪКТІЛЕРІНІҢ ГИДРОХИМИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ГИДРОБИОЛОГИЯЛЫҚ КӨРСЕТКІШТЕРІ БОЙЫНША ҚАЗІРГІ КЕЗДЕГІ СУЫНЫҢ САПАСЫ	362
Омархан А.Ф.ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ЭНЕРГОҮНЕМДІ ЛАМПЛАРДЫҢ ОРНЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ АДАМ ДЕНСАУЛЫҒЫНА ӘСЕРІ	363
Оразбаева Т.Р.КҮН ЭНЕРГИЯСЫ- САРҚЫЛМАС ҚУАТ КӨЗІ	364
Оспанов С.А., Абдибаттаева М.М.ГЕНЕЗИС СЕЛЕЙ В ГОРАХ ИЛЕЙСКОГО АЛАТАУ	365
Өмірхан Т. Х. ФЛУКТУИРУЮЩАЯ АСИММЕТРИЯ КАК ПОКАЗАТЕЛЬ «ЗДОРОВЬЯ СРЕДЫ»	367
Пралиев Ғ.Н. ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫНДАҒЫ СУ ТАСҚЫНЫНЫҢ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ЗАРДАПТАРЫ	368
Рахметова А.Р., Исанбекова А.Т.ҚҰРЫЛЫСҚА ЕНГІЗІЛГЕН ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ҚАУІПСІЗДІГІ	369
Рыбкина В.ТЕХНОГЕННОЕ ВОЗДЕЙСТВИЕ НА ОКРУЖАЮЩУЮ СРЕДУ ВОСТОЧНОГО КАЗАХСТАНА (НА ПРИМЕРЕ Г. УСТЬ-КАМЕНОГОРСК)	369
Рысмагамбетова А.А. КҮН ЭНЕРГИЯСЫН ПАЙДАЛАНУ АРҚЫЛЫ МҰНАЙ ҚҰРАМДЫ ҚАЛДЫҚТАРДЫ ӨНДЕУ	370
Садыбекова Б.Н., Нұрқуат Ж.Б.БИДАЙ КЕБЕГІНЕН АЛЫНҒАН СОРБЕНТТЕРДІҢ АУЫР МЕТАЛЛ ИОНДАРЫН СОРБЦИЯЛАУ МҰМКІНДІГІ	371
Садыкова Н.К.АЛМАТЫ ҚАЛАСЫ КІШІ ӨЗЕНДЕРІНІҢ ҚАЗІРГІ ТАҢДАҒЫ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ЖАҒДАЙЫ	372
Сактаганова Н. ПРОБЛЕМА УНИКАЛЬНОГО ИСТОЧНИКА ПРЭСНОЙ ВОДЫ «КОКЖИДЕ»	373
Салменова И.М. ФЛУКТУИРУЮЩАЯ АСИММЕТРИЯ ЗЕМНОВОДНЫХ В ХАРАКТЕРИСТИКЕ СРЕДЫ ОБИТАНИЯ: ОБЗОР ИССЛЕДОВАНИЙ	374
Сапарбаева Р.Е., Қалғұлова Н.Е., Досжанов Е.О ФИТОРЕМЕДИАЦИЯ ПРОЦЕСТЕРІ АРҚЫЛЫ МҰИАЙМЕН ЛАСТАНҒАН ТОПЫРАҚТАРДЫ ҚАЙТА ҚАЛПЫНА КЕЛТІРУ	374
Сатаева А.Н. КҮН ЭНЕРГИЯСЫ КОМЕГІМЕН ӨНДЕЛГЕН МҰНАЙ ҚАЛДЫҚТАРЫН ЕКІНШІЛІК МАТЕРИАЛДЫҚ РЕСУРСТАР РЕТІНДЕ ПАЙДАЛАНУ	375
Сатарбаева А., Бергенева Н., Айпанов Е. АҚ «АЛМАТЫ АУЫР МАШИНА ЖАСАУ ЗАУЫТЫНДАҒЫ» ЕЦБЕК ҚАУІПСІЗДІГІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТІЛУІН БАГАЛАУ	376
Сафина А., Бабажанова С.ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ ОБСТАНОВКА ОЗЕРА БАЛХАШ	378
Севериненко М.А., Артемова В.А., Глущенко В.Н., Полешко А.Н. ГЕОЭКОЛОГИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ НАСЕЛЕННЫХ ПУНКТОВ, НАХОДЯЩИХСЯ В ЗОНЕ ПОТЕНЦИАЛЬНОГО ВЛИЯНИЯ ПОЛИГОНА "АЗГИР" ПО РАДИАЦИОННЫМ И ХИМИЧЕСКИМ ПОКАЗАТЕЛЯМ	379
Сейтмаганбетова Г. АҚТОБЕ ОБЛЫСЫНДАҒЫ «ЕЛЕК» ӨЗЕНІНІҢ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ АХУАЛЫ	381
Стамгазиева Н.А Исанбекова А.Т ҚҰРЫЛЫС МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ АДАМ АГЗАСЫНА ӘСЕРІ	382
Тастанова Ж.Д., Дулатқызы Ж ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ СОСТОЯНИЕ ПРИРОДНОЙ СРЕДЫ АКМОЛИНСКОЙ ОБЛАСТИ	383
Тәукебай Г.О.АУАНЫ ТЕМЕКІДЕН БӨЛІНЕТІН ГАЗДАРДАН ТАЗАЛАУ	384
Утегенова А.ТАЗАЛЫҚ-САУЛЫҚ КЕПІЛІ	385
Үкібайқызы А., Исмаилова А.Г ЖЕМІС – ЖИДЕК ҚҰРАМЫНДАҒЫ ГЛЮКОЗАНЫ АНЫҚТАУ	386
Цинман А.Г.АГРОМЕЛИОРАТИВНЫЕ ПРИЕМЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТИ РИСА НА ДЕГРАДИРОВАННЫХ ЗЕМЛЯХ АКДАЛИНСКОГО МАССИВА ОРОШЕНИЯ	387
Шахатова Г.Н.ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ЗАБОЛЕВАНИЕ – РЕЗУЛЬТАТ ВОЗДЕЙСТВИЯ НЕБЛАГОПРИЯТНЫХ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ФАКТОРОВ	387

фенотипа без онтогенетических нарушений и ошибок. Показателем стабильности развития и может служить флуктуирующая асимметрия.

К недостаткам методик можно отнести. Во-первых оценка флуктуирующей асимметрии показывает свои достоинства в регионах с мощной антропогенной нагрузкой, фактически в зонах экологического бедствия. Они характеризуются очень высоким уровнем радиационного или химического загрязнения. В подобных условиях загрязнение среды оказывает решающее воздействие на ход онтогенеза, нарушая его и приводя к проявлениям значительной асимметрии. В местах же со сравнительно низким уровнем антропогенного воздействия уровень флуктуирующей асимметрии определяется всей совокупностью экологических факторов, действующих на развитие организмов – и антропогенных, и естественных.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫНДАҒЫ СУ ТАСҚЫНЫНЫҢ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ЗАРДАПТАРЫ

Прадиев Ф.Н., Эл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті

Ғылыми жетекшісі г.ғ.к., доцент Баяндинова С.М.

Бұл мақалада Оңтүстік Қазақстан облысындағы сел құбылыстарының экологиялық зардаптары баяндалып, селге қарсы қажетті іс-шаралар анықталған.

Түйін сөздер: сел құбылыстары, экологиялық зардаптар.

Су тасқыны носерлі жаңбырдың, қар мен мұздардың күннің ысып кетуіне байланысты шұғыл еруінің әсерінен болады. 2002 жылы болған глобалды күннің жылынуы және нөсер жаңбыр Еуропалық елдерін су алып кетуіне әкеліп соқты. Су тасқын таулы аймақтарында да көп болып тұрады. Таудан құлаған лайлы-тасты тасқынның жылдамдығы 5-10 м/с дейін жетіп, екпінден аққан сел тасқыны салмағы бірнеше тонналық тастарды домалатып әкетеді. Соңғы жылдары қардың коп түсуіне байланысты Оңтүстік Қазақстан облысы өңірлеріндегі ауылдарды су басу қаупі артып келеді.

Атап айтар болсақ, Отырар, Сарыағаш, Арыс, Түркістан және Ордабасы аудандарындағы бірнеше ауылды су басты. Облыста 4 мыңнан аса тұрғын сел алған кезде үйлерін тастап, қауіпсіз жерге көшті. Соңғы мәлімет бойынша 17 үй мен 50-ден аса қора-қопсы құлаған. Қалыптасқан жағдайға байланысты облыстық «Азаматтық альянс» пен кәсіподақтар кеңесі де тасқын судан зардап шеккендерге көмек көрсетуге шақырып өңірдің азаматтары, кәсіпкерлері мен қайырымды жандарға Үндеу жолдады.

Тасқынның салдарынан Ордабасы ауданының орталығы Темірлан ауылы қатты зардап шеккен болатын. Топан судың басуына басты себепші болған «Найманарық» каналы. Қазіргі таңда арнасы кеңейтілген канал бұған дейін секундына 8 текше метр су өткізсе, енді 15 текше метрге дейін ағыза алады. Жалпы ұзындығы үш жарым шақырымды құрайтын канал жұмысына бес мердігер тартылған. Қашыртқыны темір бетонмен қаптап, ыңғайту жұмыстарына 405 млн. теңге қаржы бөлінген.

Сонымен қатар, Созақ ауданындағы бірнеше ауылға тасқын су келіп, мыңнан аса адам қауіпсіз жерге көшірілген болатын. Бетпақдаламен шектесетін Созақ ауданының аумағында тасқын су ауылдарға аз көлемде келеді деп болжанған-ды. Күтпеген жерден «Қайнар» елді мекенін сел алып, 1100 тұрғын қауіпсіз жерге көшірілді. Қазір бірнеше ауылда селдің зардаптары жойылуда. Ал тау бөктеріндегі Төлеби ауданына «Нұр Отан» партиясының «Жас Отан» жастар қанаты тасқын судың алдын алу үшін көмекке келді. Жастар қолдарына күрек алып, Балдыберек өзенінің арнасын мұздан тазалады.

Тотенше жағдайлардың алдын алу мақсатында Қазақстанның көптеген өңірлерінде қажетті іс-шаралар жоспарлары әзірленіп, бекітілді. Облыстық мәслихаттар тасқынға қарсы іс-шараларға арналған бюджетті үстіміздегі жылы 5,4 млрд.-тан 14 млрд. теңгеге дейін ұлғайтты. Оңтүстік Қазақстан, Алматы, Ақтөбе, Жамбыл облыстары және Алматы мен Астана қалаларында арық-комуналдық жүйелерді, ағынды су жыралары мен арықтарды, кәріздік құбырларды тазалау жөнінде жұмыстар жүргізілуде. Сонымен қатар Оңтүстік Қазақстан, Алматы, Шығыс Қазақстан, Жамбыл, Қарағанды облыстарындағы және Алматы қаласындағы сел жүру қаупі бар аудандар ғарыштық мониторинг бойынша бақылауға алынған.